

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.12.2007, sp. zn. 6 Tdo 968/2007, ECLI:CZ:NS:2007:6.TDO.968.2007.1

Číslo: 43/2008

Právní věta:

Existence pracovního a sociálního zázemí pachatele na území České republiky jako jedna z tzv. negativních podmínek vylučujících uložení trestu vyhoštění ve smyslu § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák. nevyžaduje pouze formalizovaný pracovně právní vztah např. v podobě uzavřeného pracovního poměru. Lze ji považovat za splněnou i u pachatelů, kteří z objektivních důvodů (např. zdravotních, věkových apod.) nemohou vykonávat práci, avšak mají jiný legální zdroj příjmů, a to třeba i nepřímo vycházející z pracovního poměru nebo ze sociálního zabezpečení (např. ve formě starobního či invalidního důchodu).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.12.2007

Spisová značka: 6 Tdo 968/2007

Číslo rozhodnutí: 43

Číslo sešitu: 8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Vyhoštění

Předpisy: § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání obviněné A. B. zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 11. 2005, sp. zn. 5 To 71/2005, ve výroku, jímž byl obviněný uložen trest vyhoštění ve výměře deseti let. Současně podle § 265l odst. 1 tr. ř. Vrchnímu soudu v Praze přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 3. 3. 2005, sp. zn. 42 T 11/2003, byla obviněná A. B. uznána vinou trestným činem pojistného podvodu podle § 250a odst. 1, odst. 4 písm. b) tr. zák. ve stadiu pokusu podle § 8 odst. 1 tr. zák. Za to byla odsouzena podle § 250a odst. 4 tr. zák. a § 53 odst. 1, 3 tr. zák. k peněžitému trestu ve výši 950 000 Kč s náhradním trestem odnětí svobody v trvání 18 měsíců.

O odvolání, které proti tomuto rozsudku podala obviněná A. B., rozhodl Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 11. 2005, sp. zn. 5 To 71/2005, přičemž podle § 258 odst. 1 písm. e), odst. 2 tr. ř. zrušil napadený rozsudek v celém výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 písm. a), b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněnou A. B. odsoudil podle § 57 odst. 1, 2 tr. zák. k trestu vyhoštění v trvání 10 let.

Citovaný rozsudek Vrchního soudu v Praze napadla obviněná A. B. dovoláním směřujícím proti jeho výroku o trestu, přičemž uplatnila dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Pokud jde o uložený trest vyhoštění, obviněná mimo jiné zdůraznila, že v České republice má povolen trvalý pobyt, a to až do 6. 10. 2017, což doložila potvrzením Policie České republiky, Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v Ú., oddělení cizinecké policie v T. V této souvislosti zpochybnila tvrzení odvolacího soudu v odůvodnění napadeného rozsudku, podle něhož údajně obviněná není vázána k České republice rodinnými vztahy. Podle přesvědčení obviněné Vrchní soud v Praze vůbec nezkoumal její rodinné poměry, protože povolení k dlouhodobému (trvalému) pobytu v České republice získal také syn obviněné P. I., její dcera T. I. a zejména pak její bratři S. B. a I. B. Obviněná považuje napadený rozsudek odvolacího soudu za nezákonný, neboť trest vyhoštění nelze uložit osobě, která má na území České republiky povolen trvalý pobyt. Pokud si odvolací soud vůbec nezjistil, kde má obviněná trvalý pobyt, jde o pochybení, které může zcela změnit její život.

Jak dále obviněná A. B. zdůraznila, sama nevyjádřila přání, že by snad chtěla ukončit trvalý pobyt v České republice, přičemž v současné době pobývá ve S. jen ze zdravotních důvodů. Celá její nejbližší rodina, tj. dcera, syn i bratři, žijí trvale v České republice, kde mají vytvořeny velmi silné vazby a kde chtějí nadále zůstat. V této souvislosti obviněná poukázala na skutečnost, že její syn zde vystudoval střední školu a právě v České republice prožil věk sociálního začleňování do společnosti, její dcera zde vystudovala vysokou školu, je společníkem v obchodní společnosti se sídlem v P. a rovněž má v České republice vážnou známost a bude chtít tady založit rodinu. Také jeden z bratrů obviněné podniká v České republice, má zde nemovitost a navíc jeho vážný zdravotní stav mu neumožňuje podstoupit dalekou cestu do S. Podle názoru obviněné jde o rodinu, kde se všichni vzájemně potřebují, a tyto vztahy by byly uloženým trestem vyhoštění násilně zpřetrhány, protože obviněná by ztratila kontakt se svými dětmi, které mají svůj domov v České republice, nikoli na Balkánském poloostrově. Obviněná tedy uzavřela, že v České republice žije od roku 1997, kdy ji sem přivedly tragické události v rodině, od této doby si zde vytvořila silné vazby, stejně jako její nejbližší příbuzní, a nalezla tu nový domov. Po návratu do S. by byla zcela odtržena od tohoto domova a svých blízkých a vše, co v České republice budovala 8 let, by jí bylo vyhoštěním odepřeno.

Z těchto důvodů obviněná A. B. navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ve výroku o trestu a aby sám ve věci rozhodl a uložil jí peněžitý trest ve výši 300 000 Kč.

K dovolání obviněné A. B. se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství. Podle jeho názoru je z obsahu spisu zřejmé, že Vrchní soud v Praze nesplnil svou povinnost dokazovat v nezbytném rozsahu podle § 89 odst. 1 písm. d) tr. ř. podstatné okolnosti k posouzení osobních poměrů pachatele trestné činnosti, aby zjistil, zda tu případně nejsou překážky, které podle § 57 odst. 3 tr. zák. brání uložení trestu vyhoštění a jsou tzv. negativními podmínkami, k nimž musí soud přihlížet. Pokud se v odůvodnění napadeného rozsudku odvolacího soudu v této souvislosti bez bližšího konstatuje pouze to, že obviněná není občanem České republiky ani osobou, které by bylo přiznáno postavení uprchlíka, již nevykonává funkci jednatelky obchodní společnosti I. - c., spol. s r. o., a není vázána k území České republiky ani osobními vztahy, jde o závěr, který je podle státního zástupce v rozporu s obsahem potvrzení, jež obviněná přiložila k dovolání. Podle nich má obviněná za účelem sloučení rodiny na území České republiky trvalý pobyt od 12. 9. 2001 do 6. 10. 2017, přičemž jsou zde uvedeny i výše popsané skutečnosti ohledně dětí a bratrů obviněné.

Nad rámec uvedeného státní zástupce spatřuje v postupu odvolacího soudu, který obviněné uložil

trest vyhoštění místo peněžitého trestu, i porušení zákazu reformace *in peius*. Státní zástupce proto navrhl, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze, a to ve výroku o trestu, aby zrušil obsahově navazující rozhodnutí, která by tím pozbyla podkladu, a aby přikázal Vrchnímu soudu v Praze nové projednání a rozhodnutí věci.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání obviněné A. B. je důvodné.

Bezprostředním účelem trestu vyhoštění podle § 57 odst. 1 tr. zák. je zabránit pachateli trestného činu, který není občanem České republiky a nemá v ní ani postavení uprchlíka (azylanta), v páchání další trestné činnosti na území České republiky, pokud z jeho strany hrozí nebezpečí lidem, majetku nebo jinému obecnému zájmu. Trest vyhoštění lze uložit samostatně za kterýkoli trestný čin, i když trestní zákon ve zvláštní části v příslušné sankci neobsahuje trest vyhoštění.

Trest vyhoštění představuje závažný zásah do svobody pohybu a pobytu zaručené v čl. 14 Listiny základních práv a svobod. Proto zákon stanoví v § 57 odst. 3 tr. zák. taxativním výčtem okruh okolností, které brání uložení trestu vyhoštění v jakékoli jeho alternativě. Tyto okolnosti musí existovat v době rozhodování soudu o trestu. Stran jejich zjišťování v trestním řízení, stejně jako ve vztahu k ostatním skutečnostem důležitým pro rozhodnutí, platí zásada oficiality (§ 2 odst. 4 tr. ř.), zásada vyhledávací a zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 tr. ř.) a zásada volného hodnocení důkazů (§ 2 odst. 6 tr. ř.), přičemž jsou předmětem dokazování v rámci podstatných okolností k posouzení osobních poměrů pachatele [§ 89 odst. 1 písm. d) tr. ř.]. Soud musí přihlížet k jejich existenci z úřední povinnosti a nemá zde možnost volné úvahy např. v závislosti na závažnosti zjištěných okolností [srov. přiměřeně Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 492].

Jak je zřejmé z ustanovení § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák. účinného ke dni 9. 11. 2005, kdy Vrchní soud v Praze v posuzované trestní věci rozhodl o odvolání obviněné A. B., mezi tzv. negativní podmínky uložení trestu vyhoštění náleží mimo jiné okolnosti, že pachatel má na území České republiky povolen dlouhodobý pobyt, má zde pracovní a sociální zázemí a uložení trestu vyhoštění by bylo v rozporu se zájmem na spojování rodin. Tímto ustanovením se respektuje zejména právo na ochranu před neoprávněným zásahem do soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 10 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tedy určité osobní, pracovní, rodinné a sociální vazby pachatele k území České republiky, které by byly – přestože pachatel není občanem republiky ani azylantem – trestem vyhoštění tak vážně narušeny, že to nemůže být odůvodněno ani účelem trestu a požadavkem na ochranu bezpečnosti lidí nebo majetku anebo jiným obecným zájmem. Formulace ustanovení § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák. nasvědčuje tomu, že jednotlivé okolnosti jsou v něm uvedeny kumulativně a musí existovat zároveň [srov. přiměřeně Šámal, P., Púry, F., Rizman, S. Trestní zákon. Komentář. I. díl. 6., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 495].

Odvolací soud opřel své rozhodnutí o uložení trestu vyhoštění obviněné A. B. o následující úvahy: „Ze shora označených listinných důkazů týkajících se obviněné, z její výpovědi, z propouštěcí zprávy po její hospitalizaci v nemocnici v únoru 2003 a z výpisu z obchodního rejstříku, tedy z důkazů provedených před soudem prvního stupně, Vrchní soud v Praze zjistil, že v současné době již není vázána k České republice zaměstnáním ani rodinnými vztahy, nyní není práce schopná a vzhledem k závažným zdravotním potížím nelze předpokládat pracovní zařazení ani v budoucnu. Obviněná není občanem České republiky, není ani osobou, které bylo přiznáno postavení uprchlíka, nevykonává již funkci jednatelky obchodní společnosti I. – C., spol. s r. o., a není vázána k území České republiky ani osobními vztahy.“

S uvedenými úvahami a závěry odvolacího soudu se Nejvyšší soud neztotožnil. Odvolací soud totiž při prověřování možnosti a přípustnosti uložení trestu vyhoštění podle § 57 tr. zák. obviněné A. B. dostatečně podrobně nezkoumal všechny zákonné předpoklady [a to konkrétně existenci tzv.

negativních podmínek podle § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák.] pro uložení tohoto druhu trestu. Provedl sice určité dokazování a na tomto základě učinil některé skutkové závěry stran existence zákonných předpokladů pro uložení trestu vyhoštění, resp. neexistence tzv. negativních podmínek pro uložení tohoto trestu. Závěry odvolacího soudu jsou však v kontextu s výše rozvedenými teoretickými východisky a s ohledem na listinné důkazy předložené obviněnou Nejvyššímu soudu spolu s dovoláním neúplné, nepřesvědčivé a nedostatečné právě z hlediska ustanovení § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák.

Nejvyšší soud tedy přisvědčil námitkám obviněné A. B., že odvolací soud náležitě nezjistil a nevyhodnotil její rodinné vztahy a osobní vazby, ani otázku sociálního zázemí a povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky, tedy okolnosti relevantní pro rozhodnutí soudu o uložení trestu vyhoštění podle § 57 tr. zák.

Důvodnost výhrad obviněné A. B. dokládá především obsah listin, které přiložila ke svému dovolání a jimiž Nejvyšší soud provedl důkaz ve smyslu § 243 tr. ř. Konkrétně pak lze zmínit zejména čtyři potvrzení Policie České republiky, Oblastního ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie v Ústí nad Labem, oddělení cizinecké policie v Teplicích, ze dne 30. 11. 2005 o tom, že obviněná A. B. má na území České republiky povolen trvalý pobyt od 12. 9. 2001 do 6. 10. 2017 za účelem sloučení rodiny s cizincem, že dcera obviněné T. I. má na území České republiky povolen trvalý pobyt od 1. 7. 1998 do 1. 7. 2013 za účelem sloučení rodiny s cizincem, že syn obviněné P. I. má na území České republiky povolen trvalý pobyt od 1. 7. 1998 do 8. 3. 2014 za účelem sloučení rodiny s cizincem a že bratr obviněné S. B. má na území České republiky povolen trvalý pobyt od 28. 4. 2004 do 11. 6. 2014 za účelem sloučení rodiny s cizincem.

V uvedených souvislostech dále Nejvyšší soud poznamenává, že podle zjištění odvolacího soudu je obviněná A. B. v současné době práce neschopna a vzhledem k závažným zdravotním potížím nelze předpokládat její pracovní zařazení ani v budoucnu. Toto zjištění, byť zásadně platí, že tzv. negativní podmínky trestu vyhoštění vymezené ustanovením § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák. musí být naplněny kumulativně, však nelze transformovat do spolehlivého závěru, podle něhož uložení trestu vyhoštění obviněné nebylo vyloučeno.

Zařazením existence pracovního zázemí na území České republiky do tzv. negativních podmínek pro uložení trestu vyhoštění byl sledován záměr, aby příslušníci cizích států, kteří nejsou v České republice v pracovněprávním vztahu, popřípadě zde nepodnikají a nemají vlastní legální zdroj příjmů, a kteří zde byli uznáni vinnými trestným činem, nezískávali zdroj svých příjmů a životních potřeb protiprávní, zvláště trestnou činností či jinak ke škodě České republiky a jejích občanů a dalších osob, jež se zde zdržují. Uvedenou podmínku proto nelze vykládat zužujícím způsobem tak, že se váže výlučně na existenci formalizovaného pracovně právního vztahu, resp. že je založena na existenci pracovního poměru. Naopak, se zřetelem k uvedeným skutečnostem ji lze považovat za splněnou i u pachatelů, kteří z objektivních důvodů (např. zdravotních, věkových apod.) nemohou vykonávat práci, avšak mají jiný legální zdroj příjmů, a to třeba i nepřímou vycházející z pracovního poměru (např. ve formě starobního či invalidního důchodu), a z tohoto hlediska de facto obsahově vyhovují uvedené podmínce. Opačný přístup by byl v rozporu se smyslem ustanovení § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák.

To pak platí i v posuzovaném případě. Obviněná A. B. sice podle zjištění odvolacího soudu z důvodu špatného zdravotního stavu nepracuje, jak však plyne z provedených důkazů, má jiný řádný zdroj příjmů. Za tohoto stavu není na místě dovozovat, že by v jejím případě pro nesplnění podmínky pracovního zázemí nepřicházelo v úvahu dobrodiní ustanovení § 57 odst. 3 písm. c) tr. zák. vylučující možnost uložení trestu vyhoštění. Navíc obviněná je po svém bratrovi R. E. správkyní obchodního podílu v obchodní společnosti I. - C., spol. s r. o., což lze označit za jistou formu pracovního zázemí.

Vzhledem k těmto skutečnostem nelze učinit spolehlivý závěr, že obviněné A. B. byl uložen takový druh trestu, který zákon připouští.

Z těchto důvodů Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek Vrchního soudu v Praze ve výroku, jímž byl obviněné A. B. uložen podle § 57 odst. 1, 2 tr. zák. trest vyhoštění ve výměře 10 let, a zrušil i další obsahově navazující rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu. Poté dovolací soud přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.